

Oponentský posudek
disertační práce

Autor: Mgr. Milada Matoušová
Název: Psychologická intervence u matek nedonošených dětí
Datum: 13. června 2011

Autorka disertační práce se zabývá tématem, které se současně dotýká hned několika oborů: psychologie (především vývojové, dále sociální a poradenské psychologie s přesahem do psychoterapie), lékařství (neonatologie) a etiky. Již samo toto „rozkročení“ je pozoruhodné a svědčí o ambici autorky pojmout dané téma komplexně. Pravděpodobně i proto je práce svým rozsahem výjimečná (296 str. vlastního textu, 11 str. literárních zdrojů a 25 str. příloh a 11 str. dalších povinných součástí).

V úvodu práce autorka uvádí její cíl (minulý čas): *... ve své práci zaměřila na stavy a emoce rodičů (zejména matek) nedonošených dětí a zjistila, jak toto období vnímají a prožívají a jaké jsou možnosti odborné psychologické pomoci. str.14).*

Práce se klasicky člení na teoretickou a výzkumnou. Teoretickou část začíná začleněním faktu „narození nedonošeného dítěte“ mezi tzv. náročné životní situace a deskripcí této situace s akcentem na proměnlivost emocionálních stavů matek po sdělení informace. Cením si zařazení, byť krátké, subkapitoly o vztahu veřejnosti k faktu nedonošenosti, protože zde se zejména v současné době otevírají nová etická dilemata. Druhá kapitola má název Těhotenství a porod. V ní je prezentován průběh těhotenství a porod. Domnívám se však, že syntézu medicinských i psychologických aspektů tohoto období včetně představení systému péče o těhotné ženy a prenatálního vývoje dítěte bylo možno učinit úsporněji. Naopak za podstatné pro zaměření práce považuji kapitoly 4, 5 a 6. V části věnované péči o rodiče nedonošeného dítěte autorka upozorňuje na klíčové momenty, a to informování rodičů o stavu předčasně narozeného dítěte, resp. na komunikaci mezi rodiči a zdravotnickým personálem. Rovněž reakce okolí silně facilituje nebo naopak ztěžuje situaci rodičů. Jaké nedostatky nebo rezervy autorka vidí v systému péče o rodiny s nedonošenými dětmi? V šesté kapitole autorka poukazuje na řadu etických problémů – dilemat souvisejících nejen s otázkou předčasných porodů. Dokládá rovněž snahu řešit některé z nich na úrovni společnosti za pomoci legislativy, na druhé straně uváděním konkrétních vyjádření matek nebo příkladů demonstruje jejich individuální rozměr. Jak autorka vnímá dilema týkající se snah o posunutí hranice viability na jedné straně versus relativně benevolentní postoje společnosti k potratům na straně druhé? Autorka v jednotlivých kapitolách teoretické části

syntetizuje poznatky plynunoucí z více oborů i zdrojů a snaží se postihnout sledované téma v relativní celistvosti. Bylo by možné někde doplnit i dostupné primární zdroje (např. Bowlby).

Na str. 151 autorka uvádí 5 úkolů výzkumné části práce. Protože se jedná o kvalitativní typ práce, jak ji deklaruje autorka, předpokládala bych, že si bude klást výzkumné otázky nikoliv úkoly. Domnívám se, že i vzhledem k rozsahu práce by stačilo zaměřením jen na hlubší analýzu rozhovorů nebo volit jen práci kazuistickou.

Str. 173 – 233 obsahuje uspořádanou (dle otázek) a komentovanou prezentaci zjištěných dat z rozhovorů s třemi skupinami respondentek a jedné skupiny respondentů. V této části práce je zpracování výsledků reprezentováno kvantitativním vyjádřením četnosti výskytu jednotlivých typů odpovědí na položené otázky. K interpretaci dat autorka příliš nepřistoupila, i když je součástí názvu kapitoly. Zjevně k ní ani nemohlo dojít, protože v práci uvedené reprezentuje pravděpodobně jen otevřené kódování dat (výpovědi respondentek). K dalším způsobům kódování dat pravděpodobně nedošlo nebo je autorka do práce nezařadila. Ty by totiž teprve umožnily nejen deskripci, ale také hlubší vhled do souvislostí a vztahů mezi kategoriemi odpovědí. Může autorka vysvětlit proč další kódování (pravděpodobně) nerealizovala nebo neuvádí?

Údaje z kazuistik jsou vhodným materiálem pro detailní zkoumání změn emocí, prožívání rodičů nedonošených dětí v časové perspektivě. Právě kazuistiky dokládají citlivost autorky v kontaktu s matkami a tvoří zásadní korpus dat v sledované problematice a ani v této práci nejsou jen jejím doplňkem, ale rovnocennou součástí.

Zpracování práce mimo jiné svědčí o hluboké angažovanosti autorky v tématu. Předpokládala bych proto, že se v závěru také pokusí o rámcový návrh zásad psychologické pomoci v této situaci. Práce je psána velmi kultivovaně a čtivě a její poselství směřuje do praxe. Poukazuje na potřebnost práce psychologa na porodnických odd. nemocnic, protože zvládnutí náročných životních situací, jakou je narození nedonošeného dítěte a další péče o něho, se týká nejen emočního stavu matky a jejího kognitivního zpracování takové události, ale i otců a širší rodiny. Právě příběhy matek v prezentovaných kazuistikách jsou toho dokladem.

Závěr:

Přínos disertační práce spatřuji především ve vazbě na praxi. Vzhledem k tomu, že autorka naplnila úkoly své práce, doporučuji disertační práci k obhajobě.

V Praze 13.6.2011

doc. PhDr. Lenka Hříbková, CSc

